

УДК 330.341.1

Драган О. І.,
д. е. н., професор,
зав. кафедри управління персоналом та економіки праці,
Національний університет харчових технологій, м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

З метою забезпечення інноваційного розвитку підприємств пропонується дослідити дефініцію «інноваційний потенціал підприємства». Визначення чітких тенденцій у наукових дослідженнях щодо сутності «інноваційний потенціал» за двома напрямками: ринковий (як інноваційна спроможність), ресурсний (як забезпечення необхідними ресурсами для інноваційної діяльності). Запропоновано механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства з конкретизацією «входів» та отриманого результату.

Ключові слова: інновація, інноваційний персонал, механізм, ресурси, інноваційна культура, підприємство.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ РАЗВИТИЕМ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Драган Е. И.
С целью обеспечения инновационного развития предприятий предлагается исследовать дефиницию «инновационный потенциал предприятия». Определение четких тенденций в научных исследованиях о сущности «инновационный потенциал» по двум направлениям: рыночный (как инновационная способность), ресурсный (как обеспечение необходимыми ресурсами для инновационной деятельности). Предложен механизм управления развитием инновационного потенциала предприятия с конкретизацией «входов» и полученного результата.

Ключевые слова: инновация, инновационный персонал, механизм, ресурсы, инновационная культура, предприятие.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF COMPANIES

Dragan H.
To ensure the innovative development of enterprises with researching the definition of "innovative potential of the enterprise." Determining accurate tendencies in research on the essence of "innovation potential" in two areas: market (the innovative capacity) resource (such as providing the necessary resources for innovation). A mechanism of development of innovative potential of enterprise specification "inputs" and the result. Propositions as for "Input" management mechanism of innovative potential development of the company associated with the resource approach to innovation potential. At the same time "exit" - the result of management mechanism of innovative potential development of the company associated with the market

approach to innovation potential. Grounded forming innovative culture based on the development of innovative potential of enterprises as the environment and the final result.

Keywords: innovation, innovative personnel mechanism, resources, innovative culture, enterprise.

Постановка завдання. Інноваційний розвиток економіки країни визначається інноваційною активністю підприємств. Здатність підприємств створювати інновації з метою досягнення стратегічного завдання визначається рівнем інноваційного потенціалу та ступенем його використання.

Проблема підвищення інноваційного потенціалу є однією з найважливіших в сучасних умовах розвитку промисловості в Україні, оскільки запорукою економічного розвитку кожного окремого підприємства є успішне впровадження інновацій. Статистичні дані свідчать про низький рівень інноваційної активності національних підприємств, якій зумовлений відсутністю чітко сформульованих методологічних підходів до управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств промисловості представлені в наукових працях О. Боженко, В. Верби, О. Волкова, А. Гриньова, С. Ілляшенко, А. Савчука, І. Федулової, Є. Чермошенцева, Н. Чухрай, Ю. Шиловой [1–8] та ін.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена зростанням значення інноваційного потенціалу підприємств задля підвищення конкурентоспроможності продукції та пошуку належного місця в світовому ринковому середовищі. Незважаючи на очевидні здобутки сучасної наукової думки щодо інноваційного потенціалу підприємств, стан економічної практики свідчить про необхідність розробки методологічних аспектів щодо управління його розвитком. Залишається невирішеним питання пошуку резервів інноваційного потенціалу підприємств промисловості та шляхів його розвитку, що потребує глибокого вивчення, теоретичного вирішення та подальшого вдосконалення.

Мета статті. Запропонувати методологічні підходи до управління розвитком інноваційного потенціалу у сучасних умовах функціонування підприємств, враховуюче їх висококонкурентне середовище.

Основні результати дослідження. Згідно Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» «Інноваційний потенціал – сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку економіки» [9].

Більш поширене визначення «Інноваційний потенціал підприємства – це сукупність його можливостей в сфері розроблення та впровадження інновацій, зокрема нових прогресивних технологій, машин, устаткування, виробничого проектування, розроблення і освоєння випуску нових видів продукції, нових методів їх виробництва [1].

У науковій літературі склалося 2 напрями щодо сутності дефініції «Інноваційний потенціал» :

- *ринковий підхід*, якій базується на сукупності зовнішніх та внутрішніх можливостях щодо розроблення та впровадження інновацій;

•ресурсний підхід, якій базується на наявності великої кількості ресурсів (нематеріальних, матеріальних, сировинних, інформаційних, трудових, фінансових тощо) щодо здійснення інноваційної діяльності підприємства.

Узагальнення думок науковців свідчить, що більшість з них надають перевагу ресурсному підходу до формування інноваційного потенціалу.

Розглядаючи поняття інноваційного потенціалу, С. Ілляшенко [4] виділяє такі його складові: ринкова, інтелектуальна, кадрова, технологічна, інформаційна, науково-дослідна та інтерфейсна. Науковець Н. Чухрай [7] розглядає інноваційний потенціал як складну сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів (інтелектуальний потенціал), які підприємство використовує для сприйняття та впровадження нововведень, як ресурс, при цьому, можливо, залишаючи певну їх частину нагромадженою і невикористаною, як резерв на майбутнє. При цьому матеріальні ресурси, що формують інноваційний потенціал, вміщають основні засоби і оборотні активи. Враховуючи неоднорідність інтелектуального потенціалу, за твердженням автора, серед його ресурсів доцільно відрізнити нематеріальні активи, маркетингові, управлінсько-інфраструктурні та трудові ресурси.

Науковець А. Гриньов [3] представляє інноваційний потенціал як сукупність виробничих, трудових і фінансових ресурсів. При цьому, хоча і відзначається, що на інноваційний розвиток впливає як зовнішнє, так і внутрішнє середовище, разом з тим не розкривається механізм впливу ринкового потенціалу підприємства на його інноваційний потенціал, і навпаки.

Теоретичний підхід науковців Верби В. А. та Новикової І. В. [2] полягає у тому, що інноваційний потенціал підприємства розглядається як сукупність інноваційних ресурсів, які перебувають у взаємозв'язку, та умовозабезпечуючих чинників (процедур), що створюють необхідні умови для оптимального використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому. Науковець А. Савчук [5] зазначає, що до інноваційного потенціалу повинні включатися тільки ті його ресурси, які можуть бути використані при реалізації всіх етапів життєвого циклу виробів.

Інші вчені розглядають інноваційний потенціал як спроможність підприємства розробляти та впроваджувати нововведення згідно з необхідними якісними стандартами з метою адаптації до змін у зовнішньому середовищі і виділяють у його складі кадрову, інформаційно-методологічну, матеріально-технічну та організаційно-управлінську складові.

Узагальнення наукових здобутків підтверджує, що автори розглядають інноваційний потенціал підприємства у вузькому і широкому розумінні [6]. У вузькому розумінні – це сукупність засобів і можливостей, що є в наявності на підприємстві для використання нововведень у фінансовій, управлінській і комерційній діяльності у відповідності з базовими цілями його розвитку. В широкому розумінні – це відношення, які виникають на мікрорівні між робітниками в зв'язку з прагненням досягнути базові цілі підприємства, які покладено в основу його стратегічного розвитку, за умов наявності інноваційних можливостей, які створюються за рахунок інших компонентів потенціалу.

Пропонується механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства, наведений на рис.1.

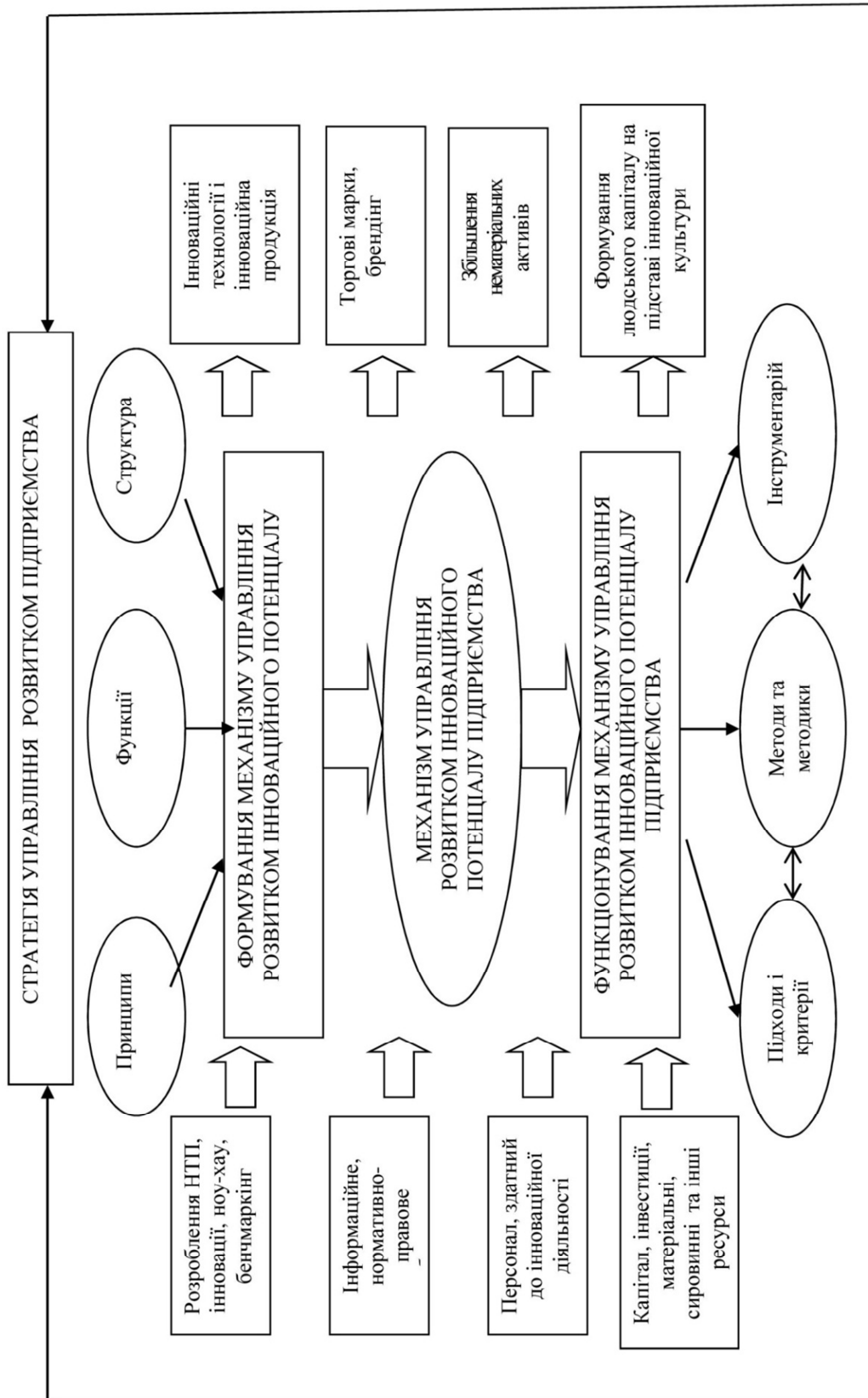

Рис.1. Механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: узагальнено автором [1–8].

На нашу думку, для ефективного управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства має на місце конкретизація необхідних «входів»:

- інформаційне, нормативно-правове;
- розроблення НТП, інновації, ноу-хау, бенчмаркінг;
- персонал, здатний до інноваційної діяльності;
- капітал (інвестиції), матеріальні, сировинні та інші ресурси тощо.

Водночас необхідно обґрунтувати «вихід» – як результат ефективного управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства. Результатом є:

- впровадження інноваційних технологій, виробництво інноваційної продукції (послуг);
- розроблення торгових марок, брендінг;
- збільшення нематеріальних активів;
- формування інноваційної культури.

Водночас «вихід» механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства, пов'язаний із ресурсним підходом до інноваційного потенціалу. Отже, «вихід» – результат механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства, пов'язаний із ринковим підходом до інноваційного потенціалу.

Формування інноваційної культури базується на розвитку інноваційного потенціалу підприємства, як середовища, так і кінцевого результату. Люди – найцінніший ресурс підприємства, головне джерело продуктивності, який визначає стратегічний успіх підприємства. Це обумовлює практичне посилення уваги керівників до використання фізичного, психологічного й емоційного потенціалу працівників, їх виконавчих, творчих й організаційних здібностей з метою активізації інноваційного потенціалу підприємства.

Ефективність використання інноваційного потенціалу підприємства повинна враховувати: новизну і перспективність наукових розробок; кількість запропонованих і реалізованих пропозицій (винаходів); економічний, екологічний і соціальний ефект, отриманий в народному господарстві в результаті використання завершених інновацій; практичний внесок у підвищення технічного рівня і економічних показників підприємств галузі в зіставленні з фактичними витратами на впровадження; техніко-економічні показники запропонованих і освоєних у виробництві розробок порівняно з кращими зарубіжними зразками; підготовку інноваційно-спроможного персоналу.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене вважаємо, що при формуванні інноваційного потенціалу повинно бути комплексне поєднання всіх напрямків (ринкового і ресурсного) для здійснення інноваційної діяльності підприємства.

Для досягнення максимального соціально-економічного ефекту необхідно розробляти механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства із конкретизацією методів, прийомів, інструментарію тощо. З огляду на це предметом подальших розвідок буде дослідження структури, алгоритму дії та реалізації механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємства у сучасних умовах.

1. Боженко О. М. *Інноваційний потенціал та ефективність його оцінки використання* / О. М. Боженко // *Наукові записки*. – 2011. – № 1(34).

2. Верба В. А. *Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства* / В. А. Верба, І. В. Новікова // *Проблеми науки*. – 2003. – № 3.

3. Гриньов А. В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А. В. Гриньов // *Проблеми науки*. – 2003. – № 12.
4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : [навч. посіб.] / С. М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003.
5. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности : [монографія] / А. В. Савчук. – Донецьк, 2003.
6. Федулова І. В. Теоретичне обґрунтування сутності інноваційного потенціалу / І. В. Федулова // *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. – 2009. – №1 (47).
7. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення : [монографія] / Н. І. Чухрай. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2002.
8. Шилова О. Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління / О. Ю. Шилова, Є. С. Чермошенцева // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2012. – № 1.
9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2012. – N 19-20.